

2023 m. vykusios EP sesijos metu viena iš prostituciją išgyvenusių aukų pasakė: „Prostitucija yra smurtas. Leistis prievartaujama nėra darbas“.

PASIŪLYMAI ASAMBLĖJAI DĖL PROSTITUCIJOS

2025-01-28

TRUMPAI

Kartu Feminizmo komitetas **teikia tris pasiūlymus**, kuriais siekiama sumažinti seksualinio-ekonominio išnaudojimo mastą Lietuvoje. Visų pirma siūloma **išbraukti vertimąsi prostitucija** iš LR Administracinių nusižengimų kodekso (487 str.) ir atleisti visus už prostituciją baustus žmones nuo skolų, susikaupusių dėl administracinių baudų taikymo. Taip pat siūloma iš Administracinio nusižengimų kodekso išbraukti naudojimąsi prostitucijos paslaugomis (487 str.), ir **įtraukti naują nusikalstamą veiką, sekso pirkimą**, į Baudžiamąjį kodeksą, pripažinus, kad sekso pirkimas yra socialinis neteisingumas ir seksualinis-ekonominis pažeidžiamų visuomenės grupių išnaudojimas. Galiausiai, siūloma **nustatyti galimybes pasitraukti** iš prostitucijos asmenims, kurie užsiima prostitucija, ir teikti įvairiapusę pagalbą (apsauga nuo smurto, sveikatos apsauga, socialinė apsauga, destigmatizavimas).

Pasiūlymai dėl prostitucijos turi būti **suvokiami platesniame kontekste ir ilgalaikeje perspektyvoje**. Todėl tai reikia taikyti su kitomis KARTU iniciatyvomis, tokiomis kaip universalios pajamos ir visuotinis medicininis draudimas.

POZICIJA

„Prostitucija yra **smurto sistema**, kuri sudaiktina moteris ir atima iš jų galimybes pasiekti lygybę.“. Prieš moterų smurtą ir seksualinį išnaudojimą kovojančios nevyriausybinės organizacijos teigia, kad prostitucijos poveikis psichinei sveikatai yra panašus į aukų kankinimo pasekmes.

Nors į prostituciją yra įtraukiami ir vyrai (manoma, kad pasaulyje 10-20 proc. prostitutų yra vyrai ar transseksualai), prostitucija ir prekyba žmonėmis yra **neišvengiamai su patriarchyzmu susijusios** išnaudojimo sistemos. Neįmanoma sumažinti moterų ir mergaičių prekybos seksualiniam išnaudojimui, nemetant iššūkio vyrų požiūriui į prostituciją, nes būtent jų keliami paklausa ją skatina. Dauguma Europos šalių (visos Skandinavijos šalys, Škotija, Jungtinė Karalystė ir kt.) **prostituciją prilygina smurtui prieš moteris.**

Kai kas porina, kad prostitucija gali būti prilyginama verslui, nes tai yra laisvas moters pasirinkimas tuo verstis. Tačiau **pasirinkimas verstis prostitucija nėra laisvas** – jos turi pasiduoti tam, kad išgyventų skurde arba vergijoje. Kalbos, kad saugesni legalūs viešnamiai gali būti panacėja prostitutėms, turbūt ignoruoja Vokietijos pavyzdį, kur nuo 2002 metų vien vadinamuosiuose dekriminalizuotuose „saugiuose“ viešnamiuose nužudyta virš 100 prostitučių. Prostitucijoje atsidūrusios moterys ypatingai skaudžiai reaguoja į tokius terminus kaip „seksualinės paslaugos“, „seksualinis darbas“ arba „sekso darbuotojos“, todėl 2023 m. Europos Parlamentas, surengęs specialią sesiją prostitucijos klausimu, **priėmė sprendimą vengti šių terminų.**

PASIŪLYMAI

Panaikinti baudas už vertimąsi prostitucija

LR teisė numato administracines bausmes žmonėms, kurie verčiasi prostitucija. Tokiu būdu kuriama stigma, sunkinama galimybė išėiti iš prostitucijos. Negalint sumokėti pakartotinių baudų, kaupiasi skolos, gramzdinančios į priklausomybes. Užpuolimų atveju, prostitutės **(dauguma jų moterys, tad toliau vartojama mot.gim.)** bijo kreiptis į policiją, nes ši organizuoja prieš jas reidus, taiko baudas ir terorizuoja. Net nukentėjusios nuo prekybos žmonėmis moterys yra laikomos nepatikimomis, policijos pareigūnai teismuose liudija, kad jos buvo prostitutės, vengiama taikyti apsaugos priemonės. Panaikinus stigmatizuojančias baudas, logiška panaikinti ir dėl šių baudų atsiradusias skolas, taip sudarant galimybes išties išėiti iš sekso industrijos.

Sekso pirkimas kelia žalą ir yra išnaudojimas

Sekso pirkimas kelia žalą. Anot Pasaulio Sveikatos Organizacijos (PSO), 36 proc. žmonių, aktyviai užsiimančių prostitucija, turi ŽIV statusą, 11 proc. serga sifiliu, o seksualiai perduodamos ligos yra sunkiai suskaičiuojamos. Dauguma žmonių prostitucijoje yra patyrę užpuolimus (8 iš 10), išžaginimus (7 iš 10), ir kenčia nuo PTSD (7 iš 10). Todėl prostitucijos negalima lyginti su jokia kita profesija, paslauga ar darbu.

Argumentai, kad prostitucija yra paslauga, siunčia žinutę, kad lygiavertiškumas sekse nėra būtinas. Siūlome pasiūsti priešingą žinutę: **sekse yra svarbi ne tik laisvė, bet ir lygybė**. Tai taip pat siunčia žinutę, kad yra normalu pasinaudoti žmonėmis, gyvenančiais nepritekliuje, turinčiais ilgalaikio nedarbo patirties, psichikos sveikatos iššūkių, augusiais globos įstaigose, stokojančiais socialinių ryšių ir paramos tinklų. Būtina pripažinti, kad **šis išnaudojimas yra socialinis neteisingumas**, o sekso pirkėjai nuo išnaudojimo **turi būti veiksmingai atgrasomi**. Šiuo metu Lietuvos teisėje numatyta bauda ir pirkėjui, bet realiai baudos pirkėjams nėra taikomos.

Svarbu suvokti prostituciją ne tik lokaliame, bet ir globaliame kontekste. Iš Lietuvos ilgą laiką kursavo prekyba žmonėmis. Nuo 1990ųjų klestėjo organizuotų nusikaltėlių gaujos, kurios masiškai vežė moteris į užsienį. Modelis buvo paprastas: mergina kviečiama dirbti valytoja ar padavėja, atimamas pasas, duodami narkotikai, išžagina grupė nusikaltėlių, ir reikalaujama atidirbti skolą. Į Lietuvą atvykstančius turistus Vilniaus centre kviečia „džentelmenų klubai“ ir striptizo klubai, kuriuose šokėjos klimpstą į vis gilesnes skolas klubų savininkams. Be to, prasidėjus Rusijos/Ukrainos karui, **vis dažniau bandoma į prostituciją traukti ukrainietes** ir kitas migrantas, neturinčias paramos tinklų. Todėl JT Moterų Teisių komitetas prostituciją ir prekybą žmonėmis migracijos kontekste suvokia kaip vieną didelę problemą, smurto dėl lyties problemą (Gen. Rek. Nr. 38).

Prekyba žmonėmis ir prostitucija gali būti atskiriama idealioje lygybėje, bet tik ne tokia kontekste, kur iki šiol nesuvokiama moterų patirta trauma ir nelygybės mastai. Nuo 1990ųjų moterų kūnai buvo išnaudojami kaip prekė, o rytų europietės vis dar yra stigmatizuojamos.

Sudaryti galimybę išeiti

Lietuvoje nėra jokios valstybinės išėjimo iš prostitucijos programos, nors **absoliuti dauguma prostitucija besiverčiančių žmonių (9 iš 10) norėtų išeiti iš prostitucijos**, tik nemato galimybių. Jokios apsaugos nuo smurto priemonės prostitutėms nėra taikomos. Neretai net iškvietus policiją, ši neatvyksta, arba atvykusi atsisako reaguoti.

Kad būtų sudarytos galimybės išeiti, **siūlome**:

- **Apsaugos nuo smurto priemonės.** Kol kas šios priemonės Lietuvoje taikomos tik smurtui artimoje aplinkoje, o prostitutės nuo smurto visiškai nesaugomos (tuo tarpu PSO rekomenduoja ir CEDAW reikalauja tokios apsaugos).
- Kadangi paskutiniu metu moterys rečiau smurtu įtraukiamos į prostituciją, o dažniau – tariamomis skolomis, vekseliais ir pan., reikia **sumažinti įrodinėjimo našta**, kad skolos fiktyvios, o turtas susikrautas išnaudojant kitą žmogų prostitucijai. Kaip teigė Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokurorė, dabar įrodymų našta praktiškai nepakeliama.
- Panašiai kaip ir smurto artimoje aplinkoje atveju, numatyti **finansavimą spec. pagalbos centrams**.
- **Nustatyti universalias pajamas** ir visuotinį **medicininį draudimą**, kurio ypač reikia šiai pažeidžiamai grupei.

ŠALTINIAI

European Parliament Debate, Regulation of prostitution in the EU: its cross-border implications and impact on gender equality and women's rights, Verbatim Report of Proceedings, 13 September 2023, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2023-09-13-ITM-018_EN.html, (skaityta 2025 sausio 29 d.).

United Nations, Human Rights Council, Report by Special Rapporteur Reem Alsalem, UN Doc A/HRC/56/48, 7 May 2024, p. 3, <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g24/078/81/pdf/g2407881.pdf>, (skaityta 2025 sausio 29 d.).

5 M. Schon, Ausverkauft! Prostitution im Spiegel von Wissenschaft und Politik, tredition GmbH, 2021, pp. 346-372.

<https://www.teismai.lt/lt/naujienos/teismu-sistemos-naujienos/prekyba-zmonemis-keiciasi-prekiautoju-zmonemis-tikslai-ir-metodai/8065>

<https://anti-trafficking.lt/sunku-patiketi-kas-desimtmečius-vyko-paciame-sostines-centre-tame-kalejime-turbut-kankino-simtus-merginu-www-delfi-lt-2024-11-15/>

<https://www.teismai.lt/lt/naujienos/teismu-sistemos-naujienos/prekyba-zmonemis-keiciasi-prekiautoju-zmonemis-tikslai-ir-metodai/8065>